

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش و فن آوری
به نام خدا
منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ما دانشجویان و اعضاء هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیرحرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیرعلمی می آلاینند.

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا

تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب نعیمه اندام دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته مشاوره که در تاریخ
از پایان نامه خود تحت عنوان " رابطه سبک‌های فرزندپروری با کمال‌گرایی و خودپنداره
در نوجوانان شهرستان لامرد " با کسب نمره دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می‌شوم:

- ۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.
- ۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
- ۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
- ۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد مرودشت
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه مشاوره

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A) در رشته مشاوره

عنوان:

**رابطه سبک‌های فرزندپروری با کمال‌گرایی و خودپنداره در نوجوانان شهرستان
لامرد**

استاد راهنما :

دکتر ژاله رفاهی

استاد مشاور:

دکتر لادن معین

نگارش:

نعیمه اندام

تابستان ۱۳۹۲

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو : نعیمه اندام در تاریخ رشته مشاوره از پایان
نامه خود با عنوان : رابطه سبک‌های فرزندپروری با کمال‌گرایی و خودپنداره در نوجوانان
شهرستان لامرد با درجه و شماره دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داوری	سمت	امضاء اعضای هیات داوری
۱ - دکتر ژاله رفاهی	استاد راهنما	
۲ - دکتر لادن معین	استاد مشاور	
۳ -	استاد داور	

مراتب فوق مورد تایید است .

مدیر/معاونت پژوهشی

مهر و امضاء

سپاسگزاری

سپاس بی حد بر **خداوند قادر متعال**، آن ذات بی همتا، آن بنده نوازی که درهای علم را بار دیگر بر بنده اش گشود و توفیق داد تا پیوسته با عشق و علاقه به فکر بهره گیری قطره ای از اقیانوس بیکرانش باشیم.

سپاس می گویم به بزرگ آموزگاران زندگیم، آنان که در آسمان وجودشان بال و پر گرفتم. **پدر** و **مادری** که امید به زندگی و راه مبارزه با مشکلات و احساس مسئولیت نسبت به خانواده و جامعه را به من آموختند.

از تمامی اساتید بزرگوار، آنان که مرا با سرزمین علم و معرفت آشنا ساختند و در طول تحصیل افتخار شاگردی آنان را داشتم تشکر و سپاس می گویم.

از راهنمایی و مساعدت های فکری استاد بزرگوارم **سرکارخانم دکتر ژاله رفاهی** که راهنمایی این پایان نامه را تقبل فرمودند و با رهنمودهای رهگشای خویش همچون مشعلی فروزان فرا راه این پژوهش قرار داشتند از صمیم قلب و عمق وجود تشکر و سپاس می گویم.

از بذل توجه و عنایت استاد گرانمایه **سرکارخانم دکتر لادن معین** که سمت مشاور پایان نامه را به عهده داشته اند و با راهنمایی های سودمند، استادانه و محققانه، اسباب غنا بخشیدن به محتوای این رساله را فراهم نمودند تشکر می نمایم.

در پایان صمیمانه ترین تشکر و قدردانی خود را خدمت **همسر محترمم ابراز** می دارم که در تمام مراحل زندگی مشترکمان، حامی و مشوق من در رسیدن به هدف هایم بوده اند. بدون شک جبران الطاف و محبت خالصانه ی ایشان امری دشوار است.

تقدیم:

به پدر و مادر مهربانم که الفبای زندگی را به من آموختند.

تقدیم:

به همسر عزیزم که با صبوری در تمام مراحل مرا یاری کرده است.

تقدیم:

به نازنین وجودم علی رضا

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

چکیده..... ۱

فصل اول: کلیات تحقیق

- ۱-۱- مقدمه ۳
۲-۱- بیان مسئله ۴
۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق ۹
۴-۱- اهداف تحقیق ۱۱
۵-۱- فرضیه‌های تحقیق ۱۱
۶-۱- تعاریف نظری متغیرها .. ۱۲
۷-۱- تعاریف عملیاتی متغیرها ۱۳

فصل دوم: مروری بر ادبیات و پیشینه تحقیق

- ۱-۲- مقدمه ۱۶
۲-۲- نوجوانی ۱۶
۳-۲- کمال گرایی ۲۰
۴-۲- خود پنداره ۳۵
۵-۲- سبک های فرزند پروری ۴۵
۶-۲- پیشینه پژوهشی ۵۶
۷-۲- جمع بندی و نتیجه گیری ۶۳

فصل سوم: روش اجرای تحقیق

- ۱-۳- مقدمه ۶۶
۲-۳- طرح پژوهش ۶۶
۳-۳- جامعه آماری ۶۶
۴-۳- نمونه آماری و روش نمونه گیری ۶۶
۵-۳- داده های جمعیت شناختی ۶۷
۶-۳- ابزارهای اندازه گیری ۶۸
۷-۳- روش آماری تجزیه و تحلیل داده ها ۷۰
۸-۳- ملاحظات اخلاقی ۷۰

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

- ۱-۴ - مقدمه ۷۲
- ۲-۴ - الف) داده‌های توصیفی ۷۲
- ۳-۴ - ب) یافته‌های استنباطی ۷۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

- ۱-۵ - مقدمه ۷۸
- ۲-۵ - خلاصه ۷۸
- ۳-۵ - بحث در یافته‌ها ۷۹
- ۷-۵ - محدودیت‌های پژوهش ۸۳
- ۸-۵ - پیشنهادات ۸۴
- منابع مأخذ ۸۵
- پیوست‌ها و ضمائم ۹۳
- چکیده انگلیسی ۱۰۳

فهرست جداول

<u>عنوان</u>	<u>شماره صفحه</u>
جدول ۱-۲. ترکیب دوبعدی فرزندپروری زیگلمن (خواجه پور، ۱۳۸۴).....	۵۱
جدول ۲-۲. طبقه بندی دو بعدی شیوه های فرزندپروری بامریند.....	۵۲
جدول ۱-۳. فراوانی و درصد فراوانی جنس آزمودنی ها.....	۶۷
جدول ۲-۳. فراوانی و درصد فراوانی سطح تحصیلات والدین.....	۶۷
جدول ۱-۴. میانگین و انحراف معیار خودپنداره در دختران و پسران.....	۷۲
جدول ۲-۴. میانگین و انحراف معیار کمال گرایی مثبت و منفی در دختران و پسران.....	۷۳
جدول ۳-۴. میانگین و انحراف معیار شیوه های فرزندپروری در والدین نوجوانان به تفکیک جنسیت فرزندان شان.....	۷۳
جدول ۴-۴. ضریب همبستگی بین سبک های فرزندپروری و نمره خودپنداره.....	۷۴
جدول ۵-۴. ضریب همبستگی بین سبک های فرزندپروری و کمال گرایی.....	۷۵
جدول ۶-۴. نتایج آزمون t- مستقل تفاوت بین خودپنداره در بین دو جنس.....	۷۵
جدول ۷-۴. نتایج آزمون t- مستقل تفاوت بین کمال گرایی مثبت و منفی در بین دو جنس ...	۷۶

فهرست شکل‌ها

شماره صفحه

عنوان

شکل ۱-۲. مدل شیوه تعامل ابعاد چهارگانه مدل شیفر (۱۹۵۹)..... ۴۹

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه سبک‌های فرزندپروری با کمال‌گرایی و خودپنداره در نوجوانان شهرستان لامرد بود. جامعه آماری این پژوهش را دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان لامرد در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ و همچنین والدین آنها را تشکیل می‌دهد که تعداد ۱۵۳ نفر دانش‌آموز به همراه والدین آنها با روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب گردیدند. روش پژوهش از نوع همبستگی است. به منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه‌ی خودپنداره راجرز، مقیاس جدید کمال‌گرایی هیل و همکاران (جمشیدی و همکاران، ۱۳۸۸) و پرسشنامه سبک فرزندپروری بامریند (۱۹۷۳) استفاده شد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد از بین سبک‌های فرزندپروری، تنها بعد مقتدرانه با نمره‌ی خودپنداره به سطح منفی معنی‌دار رسیده است. به عبارتی دیگر اقتدار والدین باعث ایجاد خودپنداره مثبت در فرزندان می‌شود. از سوی دیگر بین کمال‌گرایی مثبت با سبک سهل‌گیر والدین رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد ولی بین هیچ کدام از ابعاد کمال‌گرایی منفی با ابعاد شیوه‌های فرزندپروری رابطه به سطح معنی‌دار نرسیده است. نتایج نشان دادند بین خودپنداره‌ی دختران و پسران تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین بین کمال‌گرایی مثبت و منفی در بین دختران و پسران تفاوت معنی‌دار وجود ندارد.

کلمات کلیدی: کمال‌گرایی، خودپنداره، سبک‌های فرزندپروری، نوجوانان

فصل اول

کلیات تحقیق

تغییراتی که در دوره نوجوانی در انسان بوجود می‌آید توأم با یک سلسله دگرگونی‌ها در احساسات، عواطف، تمایلات، خواسته‌ها، تصورات و تخیلات است. برای اینکه نوجوان بتواند به زندگی خود ادامه دهد بایستی به طریقی از افکار دوره‌ی کودکی خود جدا شود و به کسب مهارت‌های جدید اقدام کند. انتقال موفقیت‌آمیز این امر باعث به وجود آمدن تغییراتی در مفهوم خویشتن می‌شود که این کار چندان ساده نیست و بدون کمک والدینی آگاه، جوانان به چنین مرحله نمی‌رسند. لذا نوجوانان جهت سازگاری با محیط و شناخت انتظارات نزدیکان خود به راهنمایی‌هایی که به وسیله‌ی اطرافیان‌شان صورت می‌گیرد نیاز دارند تا تجربه پیدا کند. با تشدید احساسات و عواطف، نوجوان یا جوان تا حدودی از واقعیت فاصله می‌گیرد و به رؤیا پناه می‌برد و با تقلید از قهرمانان و شخصیت‌های ایده‌ال، تمایلات و خواسته‌های خود را ارضا می‌کند (اکبری، ۱۳۸۵).

وقتی فرد تصویری رؤیایی و کامل از خود تجسم کند و آرزو داشته باشد به حد کمال دست یابد این کمال‌طلبی و ایده‌ال‌خواهی باعث می‌شود فرد به جای پرورش استعدادها و توانایی بالقوه خود، تمرکز و انرژی خود را صرف دست‌یابی به این تصویر رؤیایی سازد. حال آنکه ناکامی در این راه و نرسیدن به این معیارهای کمال‌طلبانه می‌تواند باعث ناسازگاری اجتماعی و روانی شود (حجاری، ۱۳۸۳).

از آنجایی که کمال‌گرایی^۱ یک سبک شخصیتی است که ممکن است بر عزم فرد در تمام زمینه‌های زندگی او (از جمله در زمینه آموزشی، در شغل، کار یا ورزش) تأثیر گذارد تفاوت‌های فردی در کمال‌گرایی نقش عمده‌ای دارد. علاوه بر این کمال‌گرایی ممکن است بر زندگی اجتماعی فرد مانند رابطه با اعضای خانواده، رابطه با دوستان و همکاران، رابطه عاشقانه، فعالیت‌های تفریحی و سرگرمی، ظاهر شخصی و زندگی دینی تأثیرگذار باشد که نقش عمده‌ای در دوران کودکی و نوجوانی فرد دارد (استوبر و اوتو ۲۰۰۶). پرداختن به این مسأله و بررسی تأثیر عمده نحوه تربیت والدین بر شکل‌گیری کمال‌گرایی و خودپنداره^۳ در نوجوان حائز اهمیت است؛ زیرا خانواده اولین پایه‌گذار شخصیت، ارزشها و معیارهای

1- perfectionism

2-Stober & otto

3 - self-concept

فکری است که نقش مهمی در تعیین سرنوشت و خط مشی زندگی آینده فرد دارد و اخلاق، صحت و سلامت روانی فرد تا حدودی بسیار در گرو آن است (احدی و محسنی، ۱۳۷۶).

گاه دیده می شود که شیوه های تربیتی والدین به گونه ای است که همواره کودک و نوجوان خود را به جای خودشناسی بیش تر و بالفعل ساختن استعداد های بالقوه و کشف توانایی های خود، به سمت کمال طلبی و ایده ال های دست نیافتنی سوق می دهند و برای کودک و نوجوان خود بایدها و ای کاش هایی در نظر می گیرند که هیچ گاه محقق نخواهد شد. ناکامی حاصل از عدم دستیابی به خودپنداره آرمانی باعث ناسازگاری اجتماعی و روانی خواهد شد و این بهای سنگین و گزافی است که ناخواسته از جانب خانواده، اطرافیان و جامعه پرداخت می شود. در همین راستا اکثر پدر و مادرها سعی دارند نداشته ها و کمبود های خود را توسط فرزندان خود جبران نمایند که در هر صورت این کمال طلبی ها و قرار دادن معیار های سخت و انعطاف ناپذیر که بعضاً بدون توجه به خواست کودک و نوجوان طرح ریزی می شود می تواند ضربه ای سخت و مهلک بر پیکره ی سلامت روان آنها وارد آورد (حجاری، ۱۳۸۳).

بنابراین اگر اولیاء با شیوه های تربیتی صحیح و مناسب آشنا باشند می توانند به میزان زیادی از به وجود آمدن اختلالات رفتاری فرزندان خود بکاهند. این کاهش به معنای پیشگیری است و پیشگیری از نظر زمانی و اقتصادی کم هزینه تر از درمان است؛ لذا خانواده باید به فکر پیشگیری باشند. بنابراین در پژوهش حاضر با استناد به شواهد بدست آمده از تحقیقات پیشین در داخل و خارج کشور، ابتدا به بررسی رابطه بین سبک های فرزند پروری^۱ و ابعاد کمال گرایی و خودپنداره در نوجوانان می پردازد و سپس به مقایسه کمال گرایی و خودپنداره در دانش آموزان مقطع دبیرستان (دخترانه و پسرانه) پرداخته است. امید است که این پژوهش بتواند بستری ایجاد کند که والدین بتوانند با بکارگیری شیوه های صحیح فرزند پروری زمینه ای را برای رشد ابعاد مثبت کمال گرایی و تعدیل ابعاد منفی آن و نیز خودپنداره مثبت (واقعی) در فرزندان خود ایجاد کنند.

۱-۲- بیان مسئله

نوجوانی یک دوره انتقالی از وابستگی کودکی به استقلال و مسئولیت پذیری جوانی و بزرگسالی است. در این دوره نوجوان با دو مسئله اساسی درگیر است؛ بازنگری و بازسازی ارتباط با والدین، بزرگسالان و جامعه و بازشناسی و بازسازی خود به عنوان یک فرد مستقل. رفتار فرد در این دوره گاه کودکانه و گاه همانند بزرگسالان است در طول این دوره معمولاً تعارضی بین این دو نقش در فرد مشاهده می شود.

---

1 - parenting styles

فرایند انتقال از کودکی به بزرگسالی، دشوار و پر کشمکش است. نوجوان از یک سو با سرعت بی سابقه‌ای بلوغ جسمی و جنسی را می‌گذراند و از سوی دیگر خانواده، فرهنگ و جامعه از او می‌خواهند تا مستقل باشد، روابط جدیدی را با همسالان و بزرگسالان برقرار کند و آمادگیها و مهارت‌های لازم برای زندگی شغلی و اجتماعی به دست آورد. نوجوانان باید علاوه بر پذیرش و سازگاری با این همه تغییر و تحول، هویت منسجمی نیز برای خود کسب کنند و پاسخ مشخص و اختصاصی به این سؤالات دشوار بدهند که «من کیستم؟»، «جای من در هستی کجاست؟» و «از زندگی چه می‌خواهم؟» این تغییر و تحولات و یافتن پاسخ نسبتاً قطعی به این سؤالات و دستیابی به هویت خود چند سال طول خواهد کشید (لطف‌آبادی، ۱۳۸۹).

با در نظر گرفتن این موضوع که بیشتر جمعیت کشور ما را جوانان و نوجوانان تشکیل می‌دهند پرداختن به مسائل مهم این دوره به منظور پیشگیری از مشکلات و آسیب‌های روانی آتی آنها قابل تأمل است. لذا به جهت تأثیر مهم سبک‌های فرزندپروری والدین در شکل‌گیری و رشد خودپنداره و کمال‌گرایی، به عنوان دو ویژگی مهم در شخصیت نوجوانان، پژوهش حاضر بر بررسی رابطه این سه متغیر قرار گرفت.

مفهوم خودپنداره یکی از موضوعات مهم در روانشناسی است که به دلیل اهمیت جایگاه آن در زندگی انسان‌ها، توجه محققان و صاحب‌نظران این حوزه را به خود جلب کرده است. از زمان ویلیام جیمز^۱ (۱۸۹۰) خودپنداره، جایگاه خاصی در تحقیقات روانشناسی به خود اختصاص داده است. وی اعتقاد داشت که انسان‌ها می‌توانند زندگی خودشان را توسط تصویرهای ذهنی‌شان عوض کنند به عبارت دیگر اگر کسی تصاویر ذهنی‌اش را تغییر دهد در آن صورت خواهد توانست شخصیتش را دگرگون کند (نیک کردار، ۱۳۸۴).

تعاریف متعدد و جداگانه‌ای در مورد خودپنداره توسط محققان ارائه شده است. گرچه این تعاریف ارائه شده به ظاهر متفاوتند ولی همگی تا حدودی معنی و مفهوم یکسانی را درباره خودپنداره بیان می‌کنند. از دیدگاه راجرز^۲ «خویشتن» عبارت است از: الگوی سازمان‌یافته‌ای از ادراکات انسان. تحقق «خود»، که روند «خود» شدن و پرورش ویژگی‌ها و استعدادها یکتایی فرد است، در سراسر زندگی ادامه دارد و به اعتقاد راجرز، در بشر علاقه ذاتی برای آفرینندگی هست و مهم‌ترین آفریده انسان خود اوست. این همان هدفی است که غالباً اشخاص سالم، نه کسانی که ناراحتی روانی و بیماری دارند، بدان دست می‌یابند (تقی زاده، ۱۳۷۹ به نقل از اسکندری، ۱۳۸۳). خویشتن دیگر در نظریه راجرز، «خویشتن آرمانی»

1- Wi james

2-Rogers

است؛ یعنی آن نوع خودپنداره‌ای که انسان دوست دارد از خود داشته باشد. این خود شامل تمام آن ادراکات و معانی می‌شود که بالقوه با خویشتن او هماهنگ و مرتبط‌اند. گر چه خویشتن دایم تغییر می‌کند، اما همیشه در هر خود، نوعی سازمان، هماهنگی و شکل یافتگی خاص وجود دارد. خودپنداره شخص جریانی آگاهانه، مداوم و نسبتاً ثابت است و فرد برای آن‌ها ارزش زیادی قایل است (شاملو، ۱۳۸۲ به نقل از اسکندری، ۱۳۸۳). شاولسون^۱، هابنر^۲ و استنتون^۳ (۱۹۷۶) معتقدند خودپنداری، ادراکات فرد از خود است که از طریق رویدادهای زندگی، تعامل با دیگران و اسنادهای رفتاری حاصل می‌شود (به نقل از مزیدی و البرزی، ۱۳۸۸). همچنین به عقیده لورا ای برک^۴ (۲۰۰۱) خود پنداره مجموعه صفات، توانایی‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌هایی است که فرد به آنها باور دارد و توصیف کننده‌ی او می‌باشد (برک، ۲۰۰۱، ترجمه گنجی، ۱۳۸۲).

برخی محققان و روان‌شناسان مانند کوپر اسمیت و فلدمن^۵، (۱۹۷۶)، به نقل از مزیدی و البرزی، (۱۳۸۸) خودپنداره را یک پدیده‌ی یک بعدی می‌دانند. اما تحقیقات و بررسی‌های بعدی نشان دادند که به پدیده‌ی پیچیده‌ای مانند خودپنداره نمی‌توان به صورت کلی یا یک بعدی نگریست. از جمله شاولسون و همکاران (۱۹۷۶) در تحقیقات خود برای خودپنداری دو بعد ارائه دادند ۱ - خودپنداری تحصیلی^۶ - خودپنداری غیر تحصیلی^۷ (به نقل از مزیدی و البرزی، ۱۳۸۸). همچنین منداگلیو و پیریت^۸ (۱۹۹۵) خودپنداره را بر اساس چهار بعد، خودپنداره تحصیلی، خودپنداره اجتماع^۹، خودپنداره ورزشی^{۱۰} و خودپنداره ارزشی^{۱۱} مورد بررسی قرار داده است.

1-Shavelson

2- Hubner

3 - Stanton

4-Laurae berk

5 - Cooper smith & Feldman

6 - academic self- consept

7 - non academic self- consept

8 - Mendaglio & Pyryt

9- social self- consept

10- athletic self- consept

11 - ewaluative self-consept

تحقیقات کوپر اسمیت (۱۹۶۷) در ارتباط با عوامل شکل دهنده‌ی خودپنداره، تأکید کننده‌ی این مطلب است که شیوه‌های فرزندپروری عامل اساسی در رشد خودپنداری است. نتایج تحقیقات او حاکی از این است که خودپنداری با محیط گرم و حمایتی خانواده ارتباط مثبت و معناداری دارد.

کمال‌گرایی نیز به عنوان یک ویژگی شخصیتی که منجر به مشکلات و آسیب‌های روانشناختی می‌گردد در ادبیات روانشناسی بالینی بکار رفت که در طول عمر خود به صورت‌های مختلفی تعریف شده و به ابعاد متفاوتی تقسیم و با ابزارهای متفاوتی مورد سنجش قرار گرفته است که کسب اطلاعات بیشتر و شناخت صحیح آن مستلزم مطالعه بیشتر در این زمینه و بررسی پیامدهای آن است. کمال‌گرایی یک الگوی پایدار فکر و رفتار است که به میزان کمی در طول زمان تغییر می‌کند بر عکس سایر حالات انسان مانند ترس یا اضطراب که در موقعیت‌های خاصی به کار می‌رود (آنتونی و سونسیون^۱، ۱۹۹۸، آنشل و ایوم^۲، ۲۰۰۲، به نقل از آنشل، ویتربای، کانگ، واتسون^۳، ۲۰۰۹). کمال‌گرایی یک سازه‌ی شخصیتی است و با ویژگی‌هایی همچون تلاش برای کامل و بی نقص بودن و تعیین معیارهای بسیار افراطی در عملکرد همراه با گرایش به ارزیابی انتقادی رفتار مشخص می‌شود (استوبر و اتو^۴، ۲۰۰۶، اشبی و تریپی^۵، ۱۹۹۵، فروست، مارتین، لهارت و روزنبلت^۶، ۱۹۹۰، هویت و فلت^۷، ۱۹۹۱ به نقل از بشارت، عزیز و پورشریفی، ۱۳۹۰).

کمال‌گرایی ابتدا به صورت یک سازه تک بعدی توسط برنز^۸ (۱۹۸۰) و بعد به صورت یک سازه‌ی چند بعدی تعریف شده است. هماچک^۹ (۱۹۷۸) کمال‌گرایی را به صورت یک سازه دو بعدی بهنجار و نابهنجار یا (مثبت و منفی) در نظر گرفته است (هارت و همکاران ۱۹۹۸ به نقل از جمشیدی و رزمی، ۱۳۸۵).

در سالهای اخیر کمال‌گرایی توسط هویت و فلت (۱۹۹۱) به صورت یک سازه سه بعدی، کمال‌گرایی خودمحور، دیگرمحور و جامعه‌محور تعریف شده است (بشارت و همکاران، ۱۳۹۰). فروست و همکاران (۱۹۹۰) کمال‌گرایی را شامل ابعادی چون تمرکز بر اشتباهات، استانداردهای شخصی، انتظارات

1- Antony & Swinson

2- Anshel & Eom

3 -Weather by & Kang & Watson

4-Ashby & Trippi

5-Frost & Marte & Lahart & Rosenblate

6- Flett & Hewitt

7 - Burns

8 - Hamachek

والدین، انتقاد والدین، نیاز به سازماندهی و شک در عمل می‌داند. بعد از آن هیل^۱ و همکاران (۲۰۰۴) مقیاس‌های جدید و بیشتری را برای کمال‌گرایی ارائه داده‌اند. مطابق این صورت‌بندی جدید، کمال‌گرایی دارای ۸ بعد است (جمشیدی، حسین‌چاری، حقیقت و رزمی، ۱۳۸۸). که در این پژوهش از این مقیاس استفاده شده است. تمایلات کمال‌گرایانه ممکن است پیامد محیط دوران کودکی باشند؛ محیطی که یکی از مؤلفه‌های مهم آن سبک والدگری است (کاوامورا^۲، فراست و هارماتز^۳، ۲۰۰۲). فرزندپروری فعالیت پیچیده‌ای شامل روش‌ها و رفتارهای ویژه است که به طور مجزا یا در تعامل با یکدیگر بر رشد کودک تأثیر می‌گذارد. در واقع پایه و اساس شیوه‌ی فرزندپروری مبین تلاش‌های والدین برای کنترل و اجتماعی کردن کودکانشان است (بامریند^۴، ۱۹۹۱). فعالیت در این حیطه قویاً تحت تأثیر کارهای بامریند (۱۹۶۷) و بوری^۵ (۱۹۹۱) قرار دارد که به طور کلی سه الگوی حاکم بر روابط بین والدین و فرزندان را مطرح کرده است؛ قاطع، سهل‌گیر و مستبد (یوسفی، ۱۳۸۶).

سبک‌های فرزندپروری واجد دو مؤلفه اساسی است: الف: پاسخدهی (صمیمیت و اطمینان‌بخشی) ب: تقاضاهای والدین (کنترل رفتاری). که فرزندپروری مقتدرانه با تقاضاها و پاسخدهی بالای والدین، فرزندپروری سهل‌گیر با تقاضاهای کم والدین و پاسخدهی زیاد آنها و فرزندپروری مستبدانه با تقاضاهای بالای والدین و پاسخدهی کم آنها مشخص می‌شود (بامریند، ۱۹۹۱). شواهد زیادی وجود دارند که نشان می‌دهند فرزندان والدین مقتدر (یعنی صمیمی ولی قاطع) از فرزندان والدینی که آسان‌گیر و خشن یا بی‌تفاوت توصیف شده‌اند شایسته‌تر و پخته‌ترند (شولتز و شولتز، ترجمه سیدمحمدی، ۱۳۹۰). نتایج تحقیق درون‌باخ^۶ (۱۹۹۰) بیانگر این است که شیوه‌های فرزندپروری اقتدارطلب بر روی کودکان تأثیر مثبت و شیوه‌های سهل‌گیرانه و استبدادی روی آنها اثر منفی می‌گذارد (زهرار کار، ۱۳۸۷).

از آنجا که نوجوانی یکی از مراحل مهم و حساس رشد فرد است و از وقایع مهم این دوره دست‌یابی به مفهوم خود و شناخت خویشتن و شکل‌گیری هویت نوجوان است پرداختن به مسائل نوجوانان، امری مهم برای جلوگیری از بروز بسیاری از مشکلات روانشناختی در این دوره است. آنگونه که تحقیقات نشان داده یکی از علل آنها می‌تواند وجود ویژگی کمال‌گرایی بخصوص از نوع نابهنجار یا منفی آن و

---

1 - Hill

2- Kawamura

3- Harmatz

4 - Bumrind

5 - Buri

6-Dornbusch

داشتن تصور غلط و نادرست از خود یا وجود خودپنداره منفی در نوجوانان باشد که نقش مهم و خطیر خانواده در تربیت نوجوان و کمک به او برای گذر از این مرحله غیر قابل انکار است. بنابراین پژوهش حاضر در صدد روشن ساختن این مسأله است که آیا سبک‌های فرزندپروری با کمال‌گرایی و خودپنداره نوجوانان دختر و پسر مقطع دبیرستان رابطه دارد و چنانچه این رابطه وجود دارد به چه صورت است؟ یعنی سبک‌های مختلف فرزندپروری هر کدام چه رابطه‌ای با ابعاد مختلف کمال‌گرایی و خودپنداره دختران و پسران دارند؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق:

از آنجایی که خانواده اولین گروهی است که فرد از بدو تولد در آن عضویت دارد و فرد حساس‌ترین و مهم‌ترین مراحل رشد جسمی و روانی، اجتماعی شدن، فرهنگ‌پذیری و شکل‌گیری شخصیت و هویت خود را در آن طی می‌کند نسبت به سایر عوامل، ژنتیکی، محیطی، دوستان و همسالان همواره کانون توجه محققان و صاحب‌نظران علوم روان‌شناسی و تعلیم و تربیت بوده و تحقیقات زیادی در این زمینه صورت گرفته است که در این میان سبک‌های فرزندپروری از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ از جمله بامریند (۱۹۹۱) بیان می‌کند که روش تربیت فرزندان از اهمیت و حساسیت زیادی برخوردار است و می‌تواند از بروز بسیاری آسیب‌های روانی و اجتماعی پیشگیری کند. سبک فرزندپروری می‌تواند پیش‌بینی‌کننده‌ی رشد روانی اجتماعی، عملکرد تحصیلی، رفاه و سلامت و حتی مشکلات رفتاری فرزندان در آینده باشد. به طور کلی میزان پاسخ‌دهی والدین، پیش‌بینی‌کننده‌ی کفایت‌های اجتماعی و کارکردهای روانی اجتماعی است در حالی که تقاضاهای والدین با انجام فعالیت‌های مؤثر و کنترل رفتاری (مانند عملکرد تحصیلی و مشکلات رفتاری) رابطه دارد. همچنین کودکان و نوجوانانی که والدین آنان روش مقتدارانه را به کار می‌برند در مقایسه با کودکان و نوجوانانی که والدین آنها روش‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه، مستبدانه و مسامحه‌کارانه استفاده می‌کنند از مهارت اجتماعی بیشتری برخوردارند و فعالیت‌های مؤثرتر و مفیدتر انجام می‌دهند (شکوهی‌یکتا، پرنده و فقیهی، ۱۳۸۵).

همچنین رای، کومار و کومار^۱ (۲۰۰۹) و آردوندو، الدر، آیالا، کمپیل، باکرو و دورکسن^۲ (۲۰۰۶) معتقدند سبک‌های تربیتی در شکل‌گیری شخصیت کودک مهم است. یا بکارگیری سبک‌های تربیتی

1- Rai & Kumar & Kumar

2- Arredondo & Elder & Ayala & Campbell & Caguero & Duerksen